

თეატრი საზოგადოება

ახალი საზოგადოებრივი კანონი

№ 24

კვირის 17 აგვისტოს

1914 წ.

17 აგვისტოს

გულ-ხელი რას დაგვიტყვებ? რასაც კაცი თავის თავს უზავს, ტყუილად კი არ არის ნათქვამი. ჩვენს თვალწინ მსოფლიო ტრაგედია გარდაიშალა, უდიდესი სახელმწიფო ურთიერთს დაეტყველეს თვითარსებობის გასაძლიერებლად.

ჩვენმა სამშობლომაც თავისი უძვირფასესი ნუგეში — ჯანღონით სავსე სოფლისა და ქალაქის მშრომელი ახალგაზრდა — ბრძოლის ველზე გააჭახანა ქვეყნის საერთო მტრის წინააღმდეგ, სადაც იგინი თავგამოდებით იბრძოდნენ საერთო ჩაშლის დასაცავად და ნუ თუ ჩვენ — სახლში დარჩენილთ — დღეს გულ-ხელის დაკრება გვმართებს? ერთხელ და სამუდამოდ უწყოდეთ ყოველთა, რომ „ყოვალსა შაჰან რაჯა სდგას, იგვეუ წაშოადინდებს“: თუ შინაგანი ავლადიდებით, საკუთარ სულიერ-ნივთიერი მხრით ძლიერნი არა ვართ, ვერც გარედ მოვიძვირებთ რასმეს... ამიტომაც შინ დარჩენილთ არ უნდა მოგშალოთ ადამის ძეთა სულიერად ამაღლებისათვის ზრუნვა, არ უნდა გვაეციოთ ის კერა, რომლის მიგან

წელიურად 5 მ., ნაფეხარ წლით 3 მ., კალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება ქარ. დრ. სახ. კანტორაში და „სორაბანის“ სტამბაში. მისამართი: **Тифлис, Грузинский Театр, ред. „Театри да Цховреба“ Ис. Имедაშვილი**
ხელ-მოუწერილი წერილები არ დაიბეჭდება. — ხელთნაწერები საკუთრივებისაგან შესწორდება. — რედაქტორთან პირისპირ მიმართვა არაა შესაძლებელი. თეატრის კანტორაში — დილით 9-2 ს., საღამოთი 6-8 ს., ტელეფონი რედაქციისა № 7-95, სტამბისა — 15-41.

№ 24

მარადის კაცთა ტომის ამაღლება-დაწინაურებისა და საერთაშორისო სიყვარულის ცეცხლი იღვვის...

ვასულ კვირის ნომერში აღენიშნეთ, რომ მომავალ სეზონისათვის ამ თავითვე მხნედ უნდა მოემზადეთ და დროს შესაფერი რეპერტუარიც შევიმუშაოთ-თქო. უკანასკნელ ხანებში-კი ისეთი მითქმა-მოთქმა გავრცელდა, არა თუ მომზადება, თითქო მომავალ სეზონში წარმოდგენების მართვაზე ამ თავითვე ხელს იღებენ... თუ ეს ხმები გამართლდა, დიდი და მიუტევებელი ცოდვა იქნება. შეუმოსავლის მხრით მომავალი სეზონი შესამოლოა უფრო ნაყოფიერი იყოს, — ეს ერთის მხრით, ხოლო მეორეს მხრით — თეატრი, როგორც სახალხო ტრიბუნა სწორედ ახლა გვეკითრება საზოგადოების სულიერად გასამხნევებლად...

დრამატიული საზოგადოებათა გამგეობათ ახლა ჰმართებთ მეტი სიუხისხის გამოჩენა და შორსგამქვრეტელობა, ხოლო თუ დღევანდელ სათეატრო საქმეთა მესვეურნი — გამგეობანი და სხვანი — რაიმე მიზნით სეზონს ვერ გაუძღვებიან, მაშინ თვით მსახიობთ ჰმართებთ ხელი მოჰკიდონ საქმეს...

პროვინსიის თეატრის ავ-პარტი

სათეატრო ხელოვნებამ შედარებით ჩქარა მოიპოვა ფართო წილი ჩვენს პროვინციებში. ძვირად მოიპოვება ჩვენში თვალსაჩინო დაბა ან სოფელი, სადაც დრამატიული დღის ან წრე არ არსებობდეს; იშვიათია ისეთი სოფელი, სადაც წელიწადში ორ-სამჯერ არ გაიმართოს წარმოდგენა. ეს მოვლენა ჩვენს საზოგადოებას დიდ წინსვლელმოდ უნდა ჩაეთვალოს, რადგანაც თეატრი უახლოესი გზა ხალხის შეგნება-გათვითცნობისა და განათლებისა.

ძველი დროიდან დაწყებული (მაგ. პერიკლის ეპოქა — საბერძნეთში; ელისაბედის საუკუნე ინგლისში — შექსპირი) დღემდე ყოველ განათლებულ ქვეყანაში თეატრის დიდის პატივით ეკიდებიან, როგორც ხელოვნების ტაძარს და ჩვენს ქვეყანაში მისი ზრდა-განვითარება ყველასათვის დასახარებელი უნდა იყოს.

დარწმუნებელი ვართ, თუ ფიხლად მოვიტყვევით, ამ დარგში სხვა კულტურულ ქვეყნებს მალე დავეწვევით.

ტ ა ნ ჯ ვ ა

უკვე დამტკიცებულია, რომ ჩვენში თეატრის ისე არ ვინ თანაუგრძნობს, როგორც დემოკრატია. ეს უკანასკნელი-კი უმეტესად პროვინციაშია მოკალათებული და თუ მისი მცირე ნაწილმა, ქალაქის დემოკრატიაში, უკვე ნათლად გვიჩვენა თავისი სათეატრო ხელოვნებისადმი მიდრეკილება-სიყვარული, რასაკვირველია, პროვინციის დემოკრატისაგან მეტს უნდა მოველოდეთ.

თეატრის პროვინციაში გაძლიერების უფრო დიდი მნიშვნელობა ექნება ქართველი ხალხისათვის, ვინემ ქალაქებში, რადგანაც უმეტესობა ჩვენი ხალხისა ცხოვრობს პროვინციაში და არა ორიოდ ქალაქში

ამისათვის ჩვენმა სათეატრო-საზოგადო მოღვაწეებმა უმთავრესი ყურადღება უნდა მიაქციონ პროვინციის სცენის ვითარებას.

ჩვენი პროვინციის თეატრს ბევრი ისეთი ნაკლი ახლავს, რომელთაც ადვილად შეუძლიან ჩააქონ პროვინციელთა გულში აღზნებული სიყვარული თეატრისადმი. აქაურ დამწერეთა უმეტესობა--გლეხობა--ყველაფერს თავისებური კრიტიკით ეკიდება და მცირე მიუტყევებელი ცოდვა საკმარისია, რომ მისი თეატრისადმი სიმპატია ანტიპატიად იქცეს.

ვინ არ იცის, რომ ჩვენი თეატრი მსა...

ლოდ ორ ადგილას - თბილისსა და ქუთაისში--არ განიცდის ისეთ საშინელ კრიზისს სათეატრო ძალა-ნივთებში, რომელთა უქონლობის წყალობით თითქმის ერთი წარმოდგენაც არ დაიდგმის, პროვინციის სცენაზე ისე, რომ მრავალი ნაკლი არ ახლდეს თან.

შესაფერი სცენის, სადგომის, რეკვიზიტის, დეკორაციების და სხვა მრავალ მისთვის უქონლობა,--აი საერთო ნაკლი ჩვენი პროვინციის თეატრებისა!

თუ გესურს დაბა-სოფლებში ახლად ფეხადგმული სათეატრო საქმე დასაწყისშივე არ ჩაიშალოს, თავიდანვე უნდა მივაქციოთ ბევრითი ყურადღება და, რაც შეიძლება, მხატვრულ-ხელოვნურად მოწყობილი წარმოდგენები გავმართოთ ხოლმე, რომ თეატრმა თავისი მაღალი აღზრდულობითი დანიშნულება პირნათლად შეასრულოს.

მე ტანჯვა-წვალებით მოვედი ამა ქვეყნად...

პირველი ჩემი ხმა--ტანჯვისაგან გამოწვეული ძახილი იყო... პირველად მე ტანჯვა შემხვდა და მას შემდეგ ის არ მომშორებია.

მე მეგონა, ის ხანდისხან მტოვებდა, მშორდებოდა--მაშინ ჩემთვის სდგებოდა ჟამი ბედნიერებისა, სიხარულისა, სიამოვნებისა, მაგრამ მე ესტყუვდებოდი: ის ისევ ჩემთან იყო, მხოლოდ სხვა სახით შეჩვენებოდა. ვხედავდი, რომ ბედნიერება, სიამოვნება--იგივე ტანჯვაა, იგივე წვალება...

მიდიოდა დრო, მე ესცხოვრობდი და ვიტანჯებოდი, რადგან ტანჯვა ცხოვრება იყო და ცხოვრება კი - ტანჯვა...

მე განგებამ სიცოცხლე მომანიჭა... მე ის მიყვარს... ყველაფერზე უფრო მიყვარს...

— და რაა სიცოცხლე?..

— ტანჯვა...

და მე მიყვარს ეს ღვთაებრივი ტანჯვა, რომელსაც ვხედავ ბუნების ყოველ კუთხეში, მიყვარს... ვაღმერთებ მას, და არასოდეს პირსა ჩემსა არ წამოსცდება:

— რისთვის ვწვალობ, რად ვიტანჯვი. რაა ამითი მე სიცოცხლეს უარვუოფ და მაზე უკეთესი კი მე არა მაქვს რა...

— არა არს ბედნიერება, არამედ ტანჯული... არ არის ბედნიერნი, არამედ ტანჯულნი...

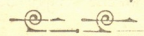
პირველად დაშხვდა ის მე ცხოვრების კარებთან, პირველი ჩემი სუნთქვა, პირველი ჩემი ხმა ტანჯვისაგან გამოწვეული იყო...

იგივე მიმყვება მე ცხოვრების კარებამდე, ვით ერდგული მეგობარი...

ტანჯვაში აღმოხმდება უკანასკნელი ოხვრა, უკანასკნელი სიტყვა... და ის დარჩება ჩემი ამ სოფლიდან გასვლის დროს... ის დამტოვებს მე... დამეკარგება... დამეკარგება ის, რაზე უკეთესიც არ მქონია არასოდეს, დამეკარგება ის, რისთვისაც მოველ ამა ქვეყნად.

— დამეკარგება სიცოცხლე--ტანჯვა!..

მიწისშვილი

წვევებს მოჰყვება „თავისუფლება ენისა, სარწმუნოებისა და ეროვნებისა“, თუ ვი მას ასეთი ძმურის და სიუყვარულის ენით დაეღუპაზარაკებან, მაშინ მისთვისაც ტყვედგის ვახსდება ეს „სიერთა საშობლოა“, რადგანაც იგი აქ იბრძოლებს უკვე თავის უჩინის, სარწმუნოებისა და ეროვნებისა“ თავისუფლებისთვის. ან ვი რომელი ერი არ აღიძვრება მადლობის გრძობით, თუ ვი უხრუნველ ჭეოფენ მისთვის იმ თავისუფლებას, რაც საოცრებოა ჩვენს დროში ყველა სსსიცილ-ცხლო ძალით აღჭურვად ერისთვის!

სწორედ რომ დროული აღთქმა და დანიშნულება რუსეთის მხრით, რადგანაც სხვა ერთა სსსოებაც ფრთასა შლის, რადგანაც ამასთან ერთად მათ ესმით: ამას იქით რუსეთში არ არის „შოლონიელი“, მლოროსნი, დატიშნი, ქართველინი“, არამედ თავისუფალი წყურნი დიდარუსეთისაო. შეიძლება ბევრგზით განხილავს მლონიეის ეტვი გულს უდრდიადეს, მაგრამ ის სომ მანც დადმინაშენელ ვანაა, რომ ჭეოშა გაისმის: pacta synt servanda! (ზავი დადებულია).

ს. ლა - ნი

უზანათ. თავ. გ. მ. შარვაშიძის ლექსი*)

* * *

შენ იცნობ, ძმაო, ქვეყნას ერთას,
სად მზე მარად-ვამს ანათებს, ბრწყინავს?
სად მის სახელსა, როგორც რომ ღმერთსა,
ადიდებს ერი და მახედ ფიცავს?

რა შედამდება, მუნ ვარსკვლავება
იმ ქვეყნის ასულთ ეკობრებთან,
და მათი შუქის შფენი თვალება
იქით სხივებსა ეღარებას.

იქა მუხთლობა გაუტანელია
იხდის ბეჯარას ბოროტებისა,
იქ გულთა ძეგარ დაუნსრომელია
ასრულებს მხოლოდ ვაღას ენებისა.

იქ სინაღისის ციური ალი
ცივსა განსვასა სულ ჩაუქრას!
იქა მტურნდება მხოლოდ მართალი,
რომელსაც თავი ძირს დაუსრას.

იქ ისმის ჟღერა ბორეალებისა...
იქ კვნისის სული,— არ ჭეურთა განა?!
ღირსია, ძმაო, შებრადებისა,—
ის საბრალთა—სემი ქვეყნას.

უზანათ. თავ. გ. მ. შარვაშიძე

*) როგორც მკითხველთაც მოესწენებთ, უზ. თავ. გ. მ. შარვაშიძე 80-იან წლებს ცნობილი მწერალია, აქვს რამდენიმე პიესა, ლექსები და სხ. ეს ლექსი დღისინის დაწერილია და თავ. შარვაშიძის სხვა ლექსებთან ერთად ერთმა მისმა ნათესავმა გადმოგვცა დასაბუტდათ.

გიორგი დემოსიანი (1850—93)

დ უ ე ლ ი

(საფრანგეთ-გერმანიის ომისა)

გიორგი დემოსიანისა

გერმან ელებმა დაიპყრეს საფრანგეთი, რომელიც თითოდა, როგორც დამარცხებული მეომარი გამარჯვებულის ფეხქვეშ.

შეშინებულ, მშვიერ და გრძობა დაკარგულ პარიზიდან პირველი მატარებლები დიდრა საზღვრებისაკენ ისინი ნელი ნაბიჯით მიიკლანებოდენ სოფლებისა და ქალიქების გასწვრივ. ჩგზავრები ფანჯრებიდან ხედავდნენ გადაბუჯულ მინდვრებს და ვერანად ქვეულ მიდამოებს.

ზ-გიერთა გადარჩენილ სახლის წინ ისხდნენ პრუსიელი ჯარის კაცები შავ სპილენძის

წვეტიან კასკებში და სწევდნენ თამბაქოს, სკვები მუშაობდნენ, ან ლანზღანდარობდნენ და შორდნენ მაყურებელს მყუდრო ოჯახს მოაჯინებდნენ. ქალაქებს მოედნებზე ვარჯიშობდნენ ჯარის კაცთა რაზმები და ხშირად, მიუხედავად ქალაქის ყვილ-ხივილისა, ისმოდა რაზმის უფროსთა ხრინწიანი ბრძანება.

ბატონი დიუბი, პარიზის ეროვნულ გვარდის წევრი, რომელიც ალყის დროს ნაკისრ მოვალეობას ასრულებდა, ახლა მიეჩქარებოდა თავის ცოლისა და ქალის დასახვედრად, რომელიც ომის დასაწყისში ყოველ ხიფათის ასაცდენად სახლგარეშად გაისტუმრა.

ვერც შიმშილმა და ვერც მოუსვენრობა ვერ შეუმკირეს დიუბი ამ მშვიდობიან და მდიდარ ვაჭარს.

მან გადაიტანა ეროვნული უბედურება— შეტრილი მის კმაყოფილ ცხოვრებაში, მორჩილებით და მწარე ჩივილით ადამიანის ველურებაზე. მხოლოდ ახლა, მიუხედავად ირისა, რომ ციხის დაცვის დროს შიშობდა უცახ-ცახისა კიდევაც დარაჯად მცვარამ ცივ ღამეებში, მხოლოდ ახლა დაინახა პირველად პრუსიელები. შიშით და სევდით უყურებდა მტერს, რომელმაც დაიპყრო მისი. სანუკარი საფრანგეთი. მის სულში იფეთქა მძლავრმა, მაგრამ დათურგენილმა მამულიშვილურმა გრძნობამ— და იმავე დროს იგრძნო საჭიროება სიფრთხილისა, იგრძნო ის, რასაც ყოველი ჩვენგანი განიცდის.

მასთან ერთად მოდიოდა ორი ინგლისელი, რომელნიც დინჯად ცნობისმოყვარეობით ათვალერებდნენ გარემოს. ორივენი მაღალი ტანისა და კარგა ჩასმულეები იყვნენ; ლაპარაკობდნენ თავის ენაზე და დროგამოშვებით ეძებდნენ ხალმე გზის მაჩვენებელში იმ ქალაქებს, რომელთაც უახლოვდებოდა მატარებელი.

უცხად ერთს უწინიშვნელო ქალაქის სადგურზე მათ განყოფილებაში შემოვიდა პრუსიელი აფიცერი, რომელსაც ჩხარა-ჩხურით ხმალი მოსთირვდა. მაღალ ტანის პატრონს, მუნდირში გამოწყობილს, ცეცხლივით წითელი თვა ჰქონდა, მთელი სახე ბაღნით შემოსილი: მისი ქერა უღვაშები ორ თეთრ ხაზად სჭრიდნენ სახეს.

ინგლისელებმა მაშინვე დაუწყეს შინჯვაცნობისმოყვარეობით. ბნი დიუბი კი თითქოს ძალიან დაინტერესებული გაზეით, თვალს აღარ აშორებდა მის ფურცლებს. იგი მოკრუნხული იჯდა თავის კუთხეში, როგორც ქურდი ჟანდარმის წინაშე. მატარებელი დაიძრა. ინგლისელებმა განაგრძეს თავის ბასი— მერმე დაიწყეს ძებნა იმ ადგილებისა, სადა თანაც კოტა ხანში ბძოლა იყო. და როცა ერთმა მგორეს დაანახა ერთი პატარა კარგა გაშორებული სოფელი, პრუსიელმა აფიცერმა გასკიმა თავისი გძელი ფეხები, შემოიყარა დონჯი და დამტყვეული ფრანგულით აუხსნა პათ:

— «იმ სოფელში მე თორმეტი ფრანგი მოვკალი; ხელთ ვიგდე ასზე მეტი ტყვე».

ინგლისელებმა, რომელთაც აღეძრათ ცნობისმოყვარეობა, ჰკითხეს:

— «Ainsi. რა ჰქვიან მაგ სოფელს?»

პრუსიელმა უპასუხა: «ფარსბურლი».

მერმე განაგრძო:

— «ყურით წავათრიე ის არანახა ფრანგები».

ეს რო თქვა, ამაყად შეხედა ბ. დიუბის და ჩაიცინა თავის ქერა უღვაშებში.

მატარებელი მიდიოდა მტრის მიერ დაპყრობულ სოფლებზე. გერმანელი ჯარისკაცებით სავსე იყო ქუჩები, მინდვრები, დუქნების ეზოები. ისე მოსდებოდა ღედამიწას, როგორც აფრიკის კალია.

აფიცერმა ასწია ხელი:

— «მე რო უფროსი ვიყო, პარიზს ავიღებდი, ყველაფერს დავეწამდი და ყველას ამაოხოცავდი... საფრანგეთი აღარ არის!» —

ზრდილობიან ინგლისელებმა მხოლოდ უპასუხეს:

— Aoh, დიად.

პრუსიელი განაგრძობდა:

— «ოც წლის შემდეგ მთელი ევროპა სრულიად ჩვენ დავგრძობდა— პრუსია ყველაზე დონიერი შეიქნება!»

ინგლისელებმა ერთგვარი უხერხულობა იგრძნეს და დაჩუმდნენ, მათი სახე აღარაფერს ამბობდა, ქანდაკებას დაემსგავსნენ: პრუსიელი აფიცერი არა სცხრებოდა; იგი ხარხარით კვეხულობდა: დასცინოდა აოხრებულ საფრანგეთს,

შეურაცხყოფდა დამარცხებულ მტერს, სიცილს აყრიდა რამდენიმე ხნის წინად დაცემულ ავსტრიას; დასცინოდა პროვიზორების გამწვარებულ თავ-დაცვას; დასცინოდა მოქმედ ჯარს, უსარგებლო არტილერიას. ბოლოს მან რიხინად გამოაცხადა, რომ ბისმარკი აპირობს მტრის ზარბაზნებიდან რკინის ქალაქის აშენებას. და უცბად, კვეხნის დროს, წაღა მოჰკრა დიუბის ფეხს. დიუბის სახეს აღმურმა გადაჰკრა. იგი მოტრიალდა და მოშორდა.

ინგლისელები ვერაფერს ხედავდნენ, თითქოს უღამნო კულტურზე დამწყვეტულნი, მოწყვეტილნი იყვნენ ქვეყნიერებას.

აფიცრმა ამოიღო ჩიზუხი და თვალების ჩაშტერებით ჰკითხა ფრანგს:

— თამბაქო არა გაქვთ!

ბ. დიუბიმ უპასუხა:

— არა!

გერმანელმა უთხრა:

— გთხოვთ, როცა მატარებელი გაჩერდება, თამბაქო მიყიდეთ.

და კვლავ განაგრძო სიცილი:

— ფულს გაჩუქებთ!

მატარებელმა დაუშტვინა და ნახევრად დამწვარ დანგრეულ სადგურთან შეჩერდა...

გერმანელმა გააღო კარი, დიუბის ხელი მოაღწია და უთხრა

— რაა, წადით!.. ჰა, ჩქარაა!

სადგურზე იდგა პრუსიელთა ჯარი. ორი ჯარის კაცი ხის მოაჯირთან ატუხულიყო, ხალხს ათვლიერებდა. მატარებელი უკვე გაუდგა გზას, როცა ბ. დიუბი, მიუხედავად სადგურის უფროსის ენერგიულ წინააღმდეგობისა, ახტა ბაქანაზე და მატარებლის სხვა განყოფილებაში შევიდა.

იგი პარტო იყო, გული უტაცასებდა; გაიხსნა ჟილეტი და მოიწმინდა ოფლიანი შუბლი.

მატარებელი კვლავ გაჩერდა ახალ სადგურზე.

უცბად კარებში გამოჩნდა აფიცერი, ორი ინგლისელის თანხლებით, რომელთაც ცნობისმოყვარეობა მოსვენებს არ აძლევდა. გერმანელი ფრანგის პირდაპირ ჩამოჯდა და სიცილით ჰკითხა:

— თქვენ არა გსურთ ჩემი დავალება ასარულოთა?

ბ. დიუბიმ უპასუხა:

— არა!

მატარებელი გაუდგა გზას.

აფიცრმა კვლავ დაიწყო:

— მაშ უღვაშს მოგპრით ჩიზუხის საკიდელად!

და მან თავის მეზობლის სახლისკენ ხელი გაიშვირა.

ინგლისელები ისევე წარბ-შეურხველად უყურებდნენ თამბაქოს.

აგერ თითქმის გერმანიელმა მოჰკილა უღვაშს ხელი და ზევით აზიდა, როცა უცბათ ბ. დიუბიმ მძლავრად ხელი ჰკრა, საყელოში სწვდა და სკამზე დაანარცხა. მერმე, ამოდენა მოთმინებით გამწვარებულმა, თვალეში სისხლ მოსულმა, ერთი ხელი ყელში წაუჭირა, მეორეთი კი ცემა დაუწყო სახეში, გულში, თავში. — სცემდა გაცოფებულნი, სცა მოხვდებოდა.

პრუსიელი სცილობდა თავი დაეღწია — ამოეღო ხმალი, მოეშორებინა თავის მოპირდაპირე, მაგრამ ბ. დიუბი ზედ აწვა მთელი თავისი სიმძიმითა და სცემდა უმოწყალოდ, დაუსვენებლივ, განურჩევლად, სცა კი მოხვდებოდა მუშტა.

პრუსიელს თავ-პირიდან სისხლი ჩამოსდიოდა. დაოსებული ყვიროდა, კბილებს აკრატუნებდა, ცდილობდა მოეშორებინა მტერი, რომელიც თავს არ ანებებდა.

ინგლისელები მიუახლოვდნენ, რომ არაფერი გამოჰპაროდათ, რაცა ხდებოდა იმთ თვალ წინ. ისინი გაქიმულნი იდგნენ და კმაყოფილი ღიმილით შესცქეროდნენ თითქოს მხად იყვნენ სანაძლეო დაელოთ — ვინ ვის დაამარცხებოს!

ბოლოს, ბ. დიუბიმ, ხანგრძლივ ბრძოლით დაქანცულმა, თავი მიანება მოპირდაპირეს და თავის ადგილი დაიკავა ხმის ამოუღებლივ. პრუსიელი არ მივარდა, ისე იყო გაკვირვებული ამ მულოდნელ შემახვევით და ცემით გაბრუებული. როცა სული ცოტათი მოითქვა, უთხრა ფრანგს:

— თუ არ დამაკმაყოფილებთ, მოკლამთ!

ბ. დიუბიმ უპასუხა:

— როგორც გნებავდეთ. მე მზათა ვარ!

გერმანელმა გამოუტახა:

— ეხლავ სტრასბურგში ჩავალთ, მე ვიპოვი ორ აფიცრსა მოწმედ, მოვასწორებ მინამ მატარებელი იდგება!

ბ. დიუბი, რომელიც ქშინავდა როგორც ორთქლმავალი, მიუბრუნდა ინგლისელებს:

— „ინებებთ თუ არა მოწმედ წამომყვით..“
ორივემ ერთად უპასუხეს:

— „Aoh, დიად!“

მატარებელი შედგა.

პრუსიელმა უმაღლესი იშოვნა ორი მეგობარი, რომელთაც მოიტანეს დამბაჩები, ყველა-ნი საბაჟოსკენ გაეშურნენ.

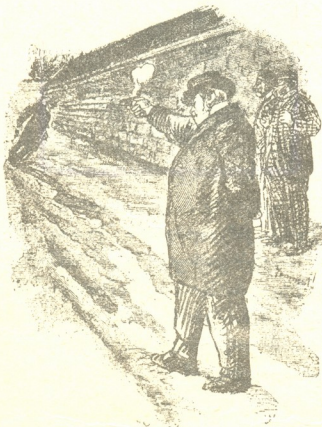
ინგლისელები ყოველ წუთს შინჯავდნენ საათს, ჩქარობდნენ, ეშინოდათ მატარებელზე არ დაგვიგვიანდესო.

ბ. დიუბის თავის დღეში არ სკეროდა დამბაჩა. მოპირდაპირენი ოც ნაბიჯის სიშორეზე დააყენეს და ჰკითხეს:

— „მზათა ხართ?“

— „დიად!“ უპასუხა ბ. დიუბიმ და ამევე დროს დაინახა, რომ ერთმა ინგლისელმა გაშალა ქოლგა მზისაგან დასაფარადად.

— „გაისროლეთ!“ გაისმა ხმა.

ბ. დიუბიმ გაისროლა ალაღბედით, მიხანში ამოუღებელივ. მერმე გულვახეთქილმა დაინახა, რომ მის პირდაპირ აყუდებულნი პრუსიელი შეინძრა, გაიქნია ხელები და გაკიშული პირკვე გაიშლარათა. მკვდარი იყო.

ერთმა ინგლისელმა დაიყვირა: „Aoh's“, გახარებულმა, ცნობისმყოფარობა დაკმაყოფილებულმა, მეორემ, რომელსაც ხელში გახსნილი საათი ეკავა, წაავლო ბ. დიუბის ხელი და მატარებელისაკენ წაათრია ჩქარი ნაბიჯით.

პირველი ინგლისელი წინ მიიქაროდა: ერთი, ორი, ერთი, ორი, და სამივე მიდიოდნენ მწყობრად, როგორც ჯარის კაცები, დაპიწყებოდით თავისი სისუქენ და მოუხეშაობა: სამივე საოხუნჯო ჟურნალის სამსახრო სურათსა ჰგავდა.

მატარებელი დაიძრა. ისინი ახტნენ მატარებელზე. თავ-თავიანთ ადგილზე რომ დასხდნენ, ინგლისელებმა მოიხადეს თავის საგზაო ქუდები, აისროლეს ჰაერში და სამჯერ ზედი-ზედ დაიყვირეს:

— Hip! hip! hip! (ვაშა! ვაშა! ვაშა!)

ამის შემდეგ დიდის ამბით ჩამოართვეს მარჯვენა ხელი ბ. დიუბის და თავ-თავის ადგილას დაბრუნდნენ.

თარგმანი ქ - ს ა

ი ქ!

(ძღვნად ბ. კობრიძეს)

იქ დუმლილია... იქ არ ისმის შენი ხმა, ნეტარი, ტკბილი... იქ მხოლოდ ზარების რეკვა აყრუებს ყურთ... ირგვლივ ნისლი სდგას... ირგვლივ გლოვია... კვლავ მაგონდები, კვლავ შენთან მოვილტვი, მაგრამ ვადუვლია მთა... შენთან ვერ მოვალ... იტანჯვის სული... რად წახველ, რადა, რად მიმატოვე? გათენების ჟამს ვზივარ მთის ძირად, სულ შენზე ვფიქრობ, სულ შენი სახე წამომიდგება. შენ არსად ჩანხარ... ოჰ, რა შეუბრალებელი გქონია გული!

აი გათენდა... კვლავ ზარის ხმა... აღარ მელირსა, ვეღარსად ვპოვე.. რა იქნებოდა, ჩემო იმედო, შენი ტკბილი ხმა კვლავ გამეგონა!.. მაგრამ ჰმ! . ყოველივე წუთიერი... რაც გუშინა სთქვი, აღარ გწამს!.. დე აგრე იყოს, დე ობლად მოგვედგე..

არა, არა! კვლავ გამახსენდა, კვლავ გამახსენდა ტკბილი ხმა... მოდი, მოდი! ნულარ გრცხვენია და დამდინე ცრემლი ნეტარი...

ი. ჯიხიაშვილი

ომი ჰაერში

დაიწყო საშინელი ომი. ევროპის სახელმწიფოთა ორ ბანაკად გაიყვნენ და ერთმანეთს დაუჯახნენ. ორივე მხარე უოგელ გვარ ხერხს ხმარობს მთავრად მტერი დასრეს, ჯამხოს და თვითონ ვაიმარჯვოს. ამიტომ, კარდა იმისა, რომ დედამიწასა და სღვასე ომიბდენ და ომიბენ, ხსლა სღვის ქვეშა და ჰაერშია და დაიწყო.

ეველა სახელმწიფოთა შიარალებულია სკიპორველის მანქანებით, რამელთაც საღხთა ამოსაუელტად ხმარობს. აი, მაგ. ამას წინაღ თრანკთა ავიატორმა, როლანდ გარრომ, ნემეცემბი ტეპელანის დირიჟაბლი დასწვა და მით შიგ მსხდომინი დაჭლუხა. მართალია, თვით გარრომ დადუხა იმ ცეცხლში*), მაგრამ დაიდა, თუკამოდებული მამულიშვილობა გაშიაინინა და თავის სახელი უკადა ჰქმნა მსოფლიო ისტორიაში.

ეს ომი ჰაერში ასე უოფილა: ცეპელინის დირიჟაბლით, რამელშიაღ რამდენიმე კაცა ეტევა და შიარალებულია ხატარა სუმბუქი ხარბახნებით, ტუვიის მიერქვევებოთ, ზოოჟეტორეებით, ფოტოგრაფის ახმარატებით სემოდან ხდელიბის სურათების გადასაღებად და უმავთულო ტელეგრაფით, გერმანიადან საფრანკეთში გადაფრებიდან მტრის დასახვერად და როდესაც საჭირო ცნობები შეკრეფიათ, უკან დაბრუნება

დაუბრებიათ, ფრანკებს შეუმხვევიათ. მიფრინავროლანდ გარრომ მაშიანვე თავის ზაწკია მონიზლანით გამოსდგომია. გარრომს მონიზლანი სიკრძით სულ შვილია ჯღლია იფე და საათში 120 კილომეტრს მიფრინავდა, სოლო ცეპელინის დირიჟაბლი-კი უხარ-მახარი საფრენი მანქანა, მონიზლანსე 23—ჟერ უფრო კრძელი, და საათში 75 კილომეტრს მიფრინავდა. ამიტომ გარრომ მალე დაწვია დირიჟაბლს და ისე მარდად შემოუსრიადა გარს, რომ დირიჟაბლიდან ვერც ნიშნში ამოდება მოასწრეს და ვერც სროლა, შერე გარრომ მიფრინვან და დირიჟაბლს და შიგ შუაში შეიჭრა; დირიჟაბლის კანი გასქდა, ამოფრდა შიგ მომწვედელი მკაბუბლი, იფეთქეს ბენ-

ავიატორი როლანდ გარრომ.

ზინის ჭურჭლებმა და ერთი წუთიც არ გაკიდა, რომ მიუღეს დირიჟაბლს და მასში მსხდომი ცეცხლი წაეკიდათ და დედამიწასკენ შურდულივით წამოფიქნენ. (ახ. სურათი).

გარრომ კარგად იცოდა, რომ ანც თვითონ გადაწებობდა, მაგრამ თავისი თავი შესწირს საყვარელ სამშობლოს და დიდი სიკეთეც გაუწია მის ანა მარტო იმით, რომ მტრის ათიოდე ნასწავლი მუამინი დასწვა და დადუხა, ანამედ იმით, რომ ამ კაცებს თან მიჰქმნდით ფრიად საჭირო და დღემინიშენელთა ცნობები ფრანკთა შესახებ და ეველა ეს ცეცხლმა შიანთქა გარრომს თავკამოდებული ვაჟატობით.

გარრომსთან მიფრინავი მამულიშვილი საფრანკეთში მრავალია: არან; ბუფრ მათგანს სიმედრო მინისტრისათვის თხოვნა მიურთქევათ— მისდა ვართ ჩვენის მონიზლანებით მამულს ეემისასკრით და თქვენს ბრძინებას ველითა.

ჰაერში ომი ასე დაიწყო და შემდეგში რა იქნება, მომავალი გვიჩვენებს. **ინჟო**

ცეპელინის დაღუპვა.

*) როგორც დღემში გადმოგვცა, როლანდ გარრომ უვნებლად გადაარჩენილა.

ღრამატ. ი. გედევანიშვილი

...ჰმ!.. კიდევ ისეთი რა დავწერო, რომ წელსაც მარშანდლივით თეატრის კასსა გაივსოს, მსახიობ-მსახურთ ჯამაგირები დროზე მიეცეს და მ. წულუკიძეს, გ. რობაქიძეს, ცაგარელსა და სხვა ლექტორთაც ლექციის მასალა მიეცეს... „სბო-რის“ გასაკეთებლად?!

მომლ. ვანო სარაჯიშვილი

(ომში გაწვევის ვაშს ტირილით)
მშვიდობით, ჩემო სერთუჟო!
„ზენუცვალე, რად გამცვალე, ცოდო არ ვარ, რომ“...
ვინ მე და ვინ ბრძოლის ველი?!

მსახ. ვალ. გუნია

ჰმ!.. ენახოთ, ენახოთ!..
მე კი ვიცი, რომ ახალი ლეი-
ნო ძველს ტოკოტრაში არ ჩა-
ისხმის...

თ მ ე ბ ი

(უძღვნი უნობს № 13-ს)

სასსოვრად თეები გამოიგზავნე—
არ ვიცი, თუ რამ გაფიქრებინა:
იქნებ მოგწყინდა სიამპარტავნე
და ჩემთან გსურდა გეპოვნა ბინა?
იქნებ უნობი დამისაჩუქრე
ძვირფას სასსოვარ-საგანძურითა?
იქნებ თილისმობ? ან დამემუქრე
და აღვსილი ხარ მტრობა-შურითა?
არ ვიცი, არა! არ ვიცი, არა!
ეუმზერდი შენს თმებს, ეუმზერდი შორით:
რომ არათერგი გამიზიარა —
თაფლის სანთელზე დავწვი ამბორით.

Handwritten signature

რას უკადის ხალოვნებას მოგავალი

როგორც ვსთქვით (იხილეთ „ოქტრი და ცნობარება“ № 22) არიან ისეთნი მწერალნი, რომელნიც სელაუნების დაქვეითების მიხედვად ხაღსს, დემოკრატას სთვლიან. ხაღსის მშრომელი ნაწილი თვისს უფლებას აცხადებს სელაუნებაზე და სურს მასი დამფასებელი მსაჯული იეოსო. რენანის სიტყვით, რაკი სელაუნებას კუთვნილება ღადრ იქნება რჩეულთა შვირე ზგუფისა, იგი სრულიად მოისზობო. დემოკრატის შებღაღეს სელაუნებას, რადგან ვერ ჩაწვდება მის სიდიადეს და შეამოკლებს მის არსებობასო. ხოლო ნამდვილი დემოკრატა შორს არის სელაუნებას უოველგვარ ვულგარიზაციასაკან; ზირაქით დემოკრატის განვითარებასთან ერთანდ ვითარდება შემოქმედებისთვის სელას შემწობი ზირობები, რომელთაშიც შემოქმედება მისი ფრთას გაშლის, თავისუფლად შეჭრავს კამარს და აღთქმულ ქვეყნისაკენ მიმავლ მშრომელთ წმინდა საჯღობელს შეუთხზავს.

ტუქუაღად ფიქრობენ ოლიმპის წარმომადგენლები, თათქოს ხაღსს, დემოკრატას ეს სუტიუ-

რო დაფასება და აღფრთოვანება აკლდეს. რა უფრო, რომ ხალხს შეიძლება თავისი განსაკუთრებით სპეციალური სიმკვრივით, სპეციალური მუსიკა, ან რომინი და ლექსები ჰქონდეს: ეს გარემოება ხელფანებისთვის სრულიად არ არის საშუალო, რადგან ფელეტის კანონი სავსებით მარადეობა ხელფანების სფეროშია და ესეც უფრო გემოვნებაც დღითა-დღე ახრდება და ვითარდება. მაშ გვა უნდა მოვსწავთ ხალხს ხელფანების სპეციალურ და ხუ ვინ იტყვის: „შუათანა ბიროვნებას ჩველავს ხელფანებისა, რადგან სწორედ შუათანა ბიროვნება ახლადები ამ სულიერ სიმდიდრეს, რომელშიც შეიძლება ჰქონოს წარმოშობის. მგლარია ის ახრიც, რომელიც რადიკალურად განსაკუთრებულ კლასობრივ ხელფანების აღიარებას. ასეთი ხელფანები არ არსებობს. იგი ნაყოფიან მხლად ზოგადი ვიწრო მიმართულების დოკუმენტურ ახრფანებისა.

დღეს თითქმის მთელი სკოლა არსებობს კერძო-სკოლურ ისტორიულ ჰესიანისტიკისა, რომელთაც აუცილებლად მიაჩნიათ მამულში დემოკრატიის სრული გამარჯვება და შრომის სუფიერის დამყარება, მაგრამ სწორედ ამას ხედავენ იგინი ხელფანების და ანტილიბერტის დაქვეითებას. კეთილმორ და ბოლიტიკურ თანასწორობას თან მხვევება გონებრივი გათანაწორების მოთხოვნაც და მაშინ მტარე გონების ბატონიანებას აღიარებენ და მათი გონების ბიროვნებას უკ და შუათანა ნიჭის შემოქმედნი სათავეში ჩაველავს ხელფანების, რომელიც მხოლოდ ჰქონისის ბუმბერაზობით სტატუსობის და რომელიც არსებობდა ანისტიკარტიულიაო. მაგრამ დემოკრატიის გამარჯვებას აბა როგორ შეუძლია მოხმოს ის ორგანიული და ფიზიკოლოგიური ბირობები, ჰქონის რომ რომ შეეს უფობენ თავისი შემოქმედების განვითარებას, ან როგორ შეიძლება მოვსწავთ აღმინის ის სულიერი თვისებანი, ჰქონისის რომ ჩანახით განსაზღვრავს. ბირაქით დემოკრატიული წესწობილებების დროს ხელფანია თავისუფლად იქნეს ცხოვრების სანახი, რაც დიდ დროს მისცემს მას შემოქმედებისათვის. მართალია ჰქონისი ეოვალთვის მადლა სდას თავის დროს უკ და ძვირად მოხდება, რომ თანამედროვე საზოგადოებამ შესაფერისად დაფასოს იგი, მართალია, სმარად მიიწვირა“ „სტეინის“ სუ-

ფერებლად მოეხერხება, მაგრამ ჰქონისი იგი „სტეინის“ ვითარდება უფრო ხალხში, ვიდრე ვიწრო წრეში და თვით ჰქონის იგი ცხოვრების იმ ტალღას, რომელიც მას ან ცოცხალს ან მოკლარს მიიყვანს ნახიარად...

ცხადია მეტრიკული აღმოჩენისი უფრო ხქარ ვრცელდება ხალხში, ვიდრე რომელიც მსტრული ნაწარმები, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ მეტრიკებს შეიძლოს ხელფანების მოხმობა.

ხელფანები არსებობდა წინააღმდეგობა ქონების იმ უსაზღვრო შექმნისა, რომელსაც ჩამორჩენისშიც ეწოდება და რომელიც სრულიად შინაქვეს ხელფანებისა, ახმობენ ხელფანების მომავლის უარსმყოფელია. ეს ჩამორჩენისშიც ეწოდება წინააღმდეგობა არა მარტო ხელფანებისა, არამედ მეტრიკებისაც, რადგან ეოვალვარ აღმოჩენის ვიწრო სარგებლანობის თვალთ უცქერის, მაგრამ, ვგონებ უველა დამოუხმობა, რომ, მაგალითად, დარვინის თეორიის თუ ლობანესკის მათემატიკურ დებულებათ არა აქვს რა სპეციალური სხეული სარგებლანობისთან. და სპეციალურად უნდა ვსთქვათ, რომ მეტრიკების ანვითარების აღმინის სულში დრომად შინაწვრილი წყურვილი მსოფლიოს შემოქმედებისა და არა მხოლოდ შინაწვრილი სარგებლანობაა“).

რე გაგაღეს აქვს მრეწველობის ხელფანებისა-ამსე შემდეგ.

ალ. წერეთელი.

პოპოლიზმურ დ. არაყი-შვილის შამოქმედება

ვიდრე ვაღვიდოდეთ ბ. არაყიშვილის დიდს სიმფონიურ ნაწარმოებზე, ჩვენ გვსურს, როგორც წინა წერილში (№ 18) ესთქვით, ერთხელ კიდევ შევეხოთ მის რომანსს, რომლის გარჩევასაც ჩვენ უადვილობისა გამო ერთ წერილში ვერ შევძლებდით.

ჩვენ წინა წერილში გამოვსთქვით ის აზრი (№ 16), რომ ბატონ არაყიშვილის რომანსი წარმოადგენს სულიერ დრამას, მაგრამ

*) რუსეთის დიდებულ მუზიკოსტს ჰერცენს სწამდა, რომ დასავლეთ ევროპაში მხოლოდ „მეზანორი“ თვითმუნდა იყო გამეფებული და ამით ღრმად დამუწერული იგი თვის მშობელ ქვეყნის განვითარების განსაკუთრებით გზას აღიარებდა.

დრამის მაგარს, მძლავრს, შორის იმედით აღ-
ქურვილს და არა სასოწარკვეთილს. მისი
რომანსი არ არის ნაძალადევი, იგი გულის
სიღრმიდან არის ამონახეთქი, იგი არის კომ-
პოზიტორის სულისკვეთების შედეგი (на-
строение) და ამიტომ არავითარ ჩანგთა ელე-
რის სიყალბეს და ნაძალადეობას არ წარმოა-
დგენს.

ყოველ ნათქვამის დასამტიკებლად ავი-
ლოთ მაგალითად მისი რომანის „ზარი“. „მწუხ-
რის ზარი მწარე ამბავს“ „შორად ჰყვენს და
ავადმყოფს მიბნელება აძრწოლებს“ და სხვა.
ეს მწარე სიტყვება და სურათი ავტორს ისე
ხედმიწვევითა აქვს რომანსად ჩამოსხმული,
რომ გეგონებათ ტყვია დაუდენიათ და ყალიბ-
ში ჩაუსხამთო. ყოველი მარცვალი ამ მწუ-
ხარე ლექსისა ისე არის გულსაკლავ მელო-
დიად ასმული, რომ ყოველი ხმის ბგერა თი-
ქო კვერსა სცემს თავში და ერთად შეხამე-
ბული მელოდია — ლექსი მთლიან, შემხარავ
სურათად რჩება მსმენელს გონებაში.

რომანსი „ივერიის მთებზე“ დაწერილია
პუშკინის ლექსზე და როდესაც პოეტი ხა-
ტავს სურათს, თუ როგორ არიან ივერიის
მთები ღამის ნისლით მოკულნი, როგორ
ჰქუხს მის წინ არაგვი გიგმაყეული, მაშინ
კომპოზიტორსაც მოიცავს რალაცა სევდა-ქმუნ-
ვა (როგორც მეორე რომანსში „ნუ მღერი
ტურფავ“); მას აგონდება შორეულ ივერიის
მრავალტანჯული ხანა, მისი ჰანგი მწუხარეა
და ლექსს გადაჰქმნის გულსაკლავ მელოდიად.
მაგრამ კომპოზიტორს მალე აგონდება, რომ
ლაჩრობით და ტირილით საქმე არ გაკეთდე-
ბა, უკუ ავდებს სევდიანს კილოს და რომან-
სის ბოლოში გაისმის მძლავრი, მედიდური
აკორდი, აღქურვილი მომავლის იმედით და
გამარჯვებით, ვინაიდან, როგორც თვით პო-
ეტიც ამბობს თავის ლექსში, ქმუნვა და სე-
ვდა მას არ აწუხებს, არ აწვალებს, გული
კვლავ ინთის სიყვარულით, იმიტომ, რომ
გული უსიყვარულოდ ვერც გასძლევს და
საკა სიყვარულია, იქ ცხოვრებაა დაუშრეტე-
ლი, ვით არაგვის მხუილი, იქ ბრძოლაა და
გამარჯვება.

რაც რომანსები აქვს დაწერილი ბ. არა-
ყიშვილს, ყველა რა გადავითვლიეროთ, ერთ

თვისებას შევნიშნავთ. თითქმის ყველა რომან-
სში გამოსჭვრეტს ქართული მელოდია, აღმოსა-
ვლეთის სტილი, მშვენიერად შეხავებული
ევრაზიულ ტენხიკასთან. რომ ავილით ის
რომანსებიც, რომელიც 10-12 წლის წინად
დაუწერია („ტყეს ესხმება ფოთოლი“, „მი-
დუმბეულა ყოველი არე“) და ისინიც, რომელ-
ნიც დაწერილნი არიან ბოლო დროს („ივე-
რიის მთებზე“, „ნუ მღერი ტურფავ“, „ფრთა
ფრთას შემოაქვარ, შეიფრთხილავ“, „ვარა
ყვავილთა სამეფოს მოლი“) ქართულ მელო-
დიითა და სტილით არიან საესე, მაგრამ ყე-
ვლა ეს რომანსები ისე მშვენიერად არიან
შეხამებულნი ევროპის მუსიკასთან, რომ არც
ერთი ევროპელი მუსიკოსი არ დაიწუნებს
ამ რომანსებს სამღერლად და მის მღერის
დროს არ დაიღმინებთ ისე, როგორც იღმინებ-
ნიან ხოლმე მაშინ, როდესაც ესმით ხალასი
აღმოსავლეთის მოტივები.

სწორედ ამ მხრივ ბ. არაყიშვილს დიდი
ღვაწლი მიუძღვის, რომ ქართული მელოდია
შეახამა და ისე დაუზირდაპირა ევროპის მუსი-
კას, რომ ჩვენს მუსიკას თამამად შეუძლიან
მხარ-და-მხარ ევროპის მელოდიასთან ერთად
განიცადოს თავისი წინსვლა.

ერთხელ კიდევ რომ გადავავლოთ თვა-
ლი ბ. არაყიშვილის რომანსებს, შეგვიძლიან
შემდეგი დავსკენათ. მისი რომანსი არ არის
ისეთი ფერადოვანი, როგორც საქართველოს
მთა-ბარი და ტყე-ველი, მისი რომანსი არ არის
ისეთი ცვალებადი, როგორც საქართველოს
სიო. მის რომანსს ემჩნევა უფრო ზომიერება,
რაც უნდა მივაწეროთ მთლად რუსეთის ბუნე-
ბას, სადაც კომპოზიტორი აღიზარდა და ცხოვ-
რობს ამ ბოლო დრომდის. ამავე ბუნების
გავლენას განიცდიან თვით რუსის კომპოზი-
ტორნიც. რომ შევადაროთ მაგალითად რუსე-
თის უდიდესი კომპოზიტორი რიმსკი-კორსა-
კოვი და გერმანელი ბუმბერაზი რ. შტრა-
უსის, სწორედ იმსვე დავინახავთ, რაც ბ. არა-
ყიშვილის რომანსში დავინახეთ, ე. ი. რიმ-
სკი-კორსაკოვის თხზულებანი ნაკლებ ფერა-
დოვანი, ნაკლებ ცვალებადია, ვიდრე რიხ.
შტრაუსის შემოქმედება.

მაგრამ თუ ქართველ საზოგადოებას
ელირსა ბ. არაყიშვილის სამშობლოში

დაბრუნება, რაიც ჩვენთვის ძალიან საჭიროა, მაშინ, იმედია, საქართველოს დიადი ბუნება ისეთსავე გავლენას იქონიებს მის შემოქმედებაზე, როგორც ჰქონდა რუსეთის დიდ პოეტებზე, მით უმეტეს, რომ ბ. არაყიშვილი ბუნებით მდიდრად არის დაჯილდოვებული შემოქმედებითა ნიჭით. —

გ. საყვარელიძე

პეტერბურგი
12 ივლისი 1914 წ.

დ ე დ ი ნ ა ც ვ ა ლ ი

დასასრული.

(იხ. „თ. და კ.“ 19—23)

VII

იგინივე და დედინაცვალი გამაღის ავანსუკ დედინ. მალხაზ, მოდი ნარდი ვითამაშოთ.

მალ. რა მენარდება, დალოცვილო, კაცი გამათახეს...

დედინ. ხალამბრე-მეთქი, თუ გიყვარვარ, შეურიგდი მალხაზს. ადამიანო, რა ნიშანში ამოიღე ეს კაცი? რას ერჩი, რა დაგიშავა? შე უბედურო! ღმერთს ევედრე, მე არ გიორგულო, თორემ სხვები რას დაგაკლებენ. მალხაზმა მართლაც რომ გაიტაროს გულში ასეთი ბოროტი ფიქრი, სულ ერთია, მაინც ვერას წაიღებს. მე თუ შევირთე, ალბად მომეწონე კიდევ. შენს ვაჟაკობას მიტომ მივინდე, რომ გამათბო და გაჭირვებისაგანაც დამიფარო. კიდევ ყოყმანობ?

მალ. წმინდაო გიორგი, შენ იყავი ჩემი მფარველი! გემორჩილები სალომე, მეტი რა ვახანო! აბა მალხაზ! ნუ გავაწბილებთ ჩემს მშვენიერს ღიასახლისს. ხომ იცი, რა ეშმაკებია ეს ქალები! ერთი მოხერხებული ღიმილიც კი ანდობს ვაჟაკიც გულს. (მთავაჟე აშადის) თუ კეთილი ხარ და გაჯავრებულ გულზე შეუფერებელი რამ გაკადრე, მამატიე.

მალ. ღმერთია მოწამე, თუ რა ძლიერ გაფასებთ ორივე ცოლ-ქმარს და რა მონატრული ვარ თქვენი ოჯახური ბედნიერების. სხვა რა ვქნა! არ ვიცი რით დაგიტყიცოთ ერთგულება! ნეტაი შემეძლოს გული ამოვიღო და წინ გადაგიშალოთ. ჩემო მოყვარევ! ნუ აყვები სოფლის მითქმა-მოთქმას. აქ სულ მეკორე ხალხია. მაგათ რომ ყური ათხოვო,

ვინ იცის, რა მოგივა. სხვებს როგორ დაინდობენ, როცა დამძათაც მიჯნურობას სწამებენ.

დედინ. აბა ჩქარა, სანამ სურვილი არ განელებულა.

მალ. რაკი არ დაგიშლია, აი მოვდივარ, აბა, ოჯახის ბურჯო, გამიძებ წინ!

მალ. შენ აღი, აღი ჰო, ნუ ყოყმანობ რაკი შევირგდით, შევირგდით. მე აგერ სადურგლოში შევალ და ცოტას წავიმუშავებ, სალომეს ყური მაქვს გასათავებელი. (შეღის სადურგლოში)

მალ. (ადის ავანსუკე, დედინაცვალს თვალს ჩაუკრავს და ცბაურად ჩაიციხება)

დედინ. მალხაზ! გამიგონე, რა გითხრა. ისე მოეწყო საქმე, რომ შეიძლება ამაღამაც მოუღოთ ბოლო.

მალ. აბა როგორ?

დედინ. აქვე, სადურგლოში.

მალ. აბა ვითქობოთ. (შეღიან სასახლეში. მთავარმ სუფ განახა არე-მარე; მთაქმის სადურგლოდან რანდვის ხმა. დამის უარული კელესიას ხარებს რამდენიმეჯერ დაგეს)

VIII

იგინივე, ომიანიძე და უცნობი ნახაღში

(შემოღიან ქაშარადან ფეს-ავრებთ; ჯერ აქეთ-აქით მიასხედ-მოიხედევენ; უცნობი განსე განურდება. ომიანიძე მოჭკრავს ყურს რანდვის ხმას, მავა სადურგლოსთან და ფრთხილად კარებს მიაკაკუნებს)

ხმა შეინიდან. ვინა ხარ?

ომიან. (ხმა დაბლა) მე ვარ, ცოტა ხნით კარში გამოდით, საქირო საქმე მაქვს.

(ხალამბრე გამოადის)

ომიან. გამარჯობა, კეთილია კაცო!

ხალ. ვაგიმარჯოს! რა გინდა, ვინა ბრძანდები?

ომიან. მე აქაური მცხოვრები ნიკო ომიანიძე ვარ.

ხალ. (ჩაატკრდება სახეში) ჰო, ის ნიკო ხარ, იმ დღეს მოხუც მარიაშს რომ მოჰყვეი, არა?

ომიან. დიახ, დიახ!

ხალ. კეთილი, კეთილი. მეც ეს მინდოდა. შენზე ბევრი კარგი რამ მიაშებს ყმაწუ-

ლო. მას მერე სულ გეძებდი, მაგრამ რო ვერსად განახე? სად იყავი?

ომიან. შემოქმედში. მოხუცი მარიამი და პატარა ელიკო გავაცილეთ.

ხალ. მართლა! აი, გიშველოს ღმერთმა. ეს ძლიერ მიამა.

ომიან. მას შემდეგ სულ იქა ვარ. ოჰ, რაც თქვენ ისინი გლოცავენ, მოგიკითხეს ლიდის სიყვარულით და გისურვეს გაზარჯებით ყოფნა.

ხალ. დიდი მადლობელი ვარ ამ ამბისათვის, დიდი მადლობელი, მართლაც მადლი გიქნიათ, რომ გაპყლიხართ. ძალიან ვდარლობდი, რომ ისე ნაჩქარევად მომიხდა იმითი გასტუმრება. ისე გამოვტყუარდი, რომ ბალისათვის წულის ყიდვაც ვერ მოვიზარე. მშვილობით იმგზავრეთ?

ომიან. უნდა გენახათ, რა გაშვებებით მივბრბოდი. ნასაკირალს რომ მიუახლოვდით, დაღამდა კიდევ. ელიკო მეტად დაიქანცა და ბებერი მუხის ძირში მიძინა ტყეში გზის პირად. მოხუცი კი გულ-საკლავ მოთქმას მოჰყვა: „რამ შეაძულა ეს უმანკო კრავი, ვის რას უშლიდა, რომ ამასაც ჰქონოდა ადგილი ამ წუთის სოფელში“. ამ დროს გავიხედე და შეენიშნე ვიღაცა ნახადში გამოხვეული მოიპარებოდა, რომელიც, აშკარა იყო, საკეთილად არ მოდიოდა. მე და მოხუცი მარიამი წამოვეყვინდით და ფეხბრ-აყრილი ცხენით მზად ვიყავით უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე გვებრძოლა ობოლი ბავშვის სიცოცხლისათვის. „თუ შენში ადამიანობის კიდევ დარჩენილა რამ, შეიბრალე და ნუ გასწირავ ბედისაგან მოძულეებულ მეთქი“. უცნობი შედგა და ადგილიდან არ იძროდა. „ნუ გეშინიათ, ამ დღიდან მეც თქვენი მოკეთე ვარო“, გვითხრა ხმა-ჩაწყვეტით, უეცრად მიეყრდნო მუხას და წასკდა ტირილი. მერე, როგორც გამოირკვა, ის კაცი ჩვენს მოსაკლავად იყო გამოგზავნილი ვერაგი ხალხისაგან, მაგრამ მ. რიამის გულ-საკლავმა ტირილმა და ობოლის უმწიბრებამ უცნობი ისევ ადამიანად აქცია. შემდეგ გავუდევით გზას და განთიადისას მივალწვიეთ შემოქმედს. იქ ლიდის თანაგრძნობით მივცილეს. მას მერე სულ

იქა ვართ. ეხლა კი გამოვეშურეთ აქეთკენ თქვენ დასახსნელად უეჭველი დაღუბვისაგან.

ხალ. (გაოცრებული) დაღუბვისაგან?

ომიან. ერთი ეს მითხარი, გეთაყვა, მალხაზ უნგიაძე აქ არის?

ხალ. დიხ, აქ არის!

ომიან. მეც ასე მეგონა. სადღაა მერე?

ხალ. სახლში.

ომიან. ოჰო!

ხალ. რაშია საქმე?

ომიან. აი, რა: მე მოველ, ავიხილო თვალები და ძირში მოვჭრა ის ყალბი ტოტი, რომელზედაც შენი ვითომდა ბედნიერება ჰქიდა. ვერა ვარ, ძმაო, შენთვის კი მახარობელი, მაგრამ რაკი ბედმა ეს გარგუნა, უნდა გაუდლო, მეტი რა გზაა!.. გულს ნუ გაიტყებ, ხალხის გულში შენ დაიდგი მტკიცე ტახტი, და იცოდე მომავალი შენია.

ხალ. ბ.ნო ნიკო! ნუ მაწვალებ, თუ ძმა ხარ! ბარემ დროზე მითხარი, რაც სათქმელი გაქვს. რაშია მეთქი საქმე?

ომიან. ამაღამ სოფელში დიდი ამბები დატრიალდება.

ხალ. რა ამბები?

ომიან. ხალხის ვანაჩენით, ამაღამ უნდა დახოცონ ყველა ორგულნი, იმათ რიცხვში მალხაზ უნგიაძე და თქვენი ცოლიც (სადამბე შესტება), რომლის შესახებ იმ უცნობმა ყველაფერი უაზო სოფელს. გამოტყდა ყველაფერში და პატიება სთხოვა, აღუთქვა, რომ თანახმა ყველაფერზე, რასაც სოფელი დააკისრებს. იმანაც უნდა შეასრულოს სოფლის განაჩენი...

ხალ. ჩემ ცოლს რაღას ვერჩიან?

ომიან. ვინდა იცოდე ვინ არის შენი ლამაზი და ეშხიანი ცოლი? ერთი მოუხამული ოჯახის შვილი. ეს საუცხოვო ოჯახიც იმან დააქცია. არსება, რომელიც მხოლოდ ბოროტებისათვის შეუქმნია ბუნებას და რაც ადრე შიშობოდა, მით უკეთესია ქვეყნისათვის. ვინ არის მალხაზი? ქვეყნის ორგულთა ცნობილი ბელადი, ქვეყნის ჰირი, ქვეყნის მუწუკი და იმავ დროს შენი ცოლის დიდხონის საყვარელი. ამის საბუთი ჰკითხე თვით ხალხს, ჰკითხე საფლავში გიორგისა და ნუსას.

ჰკითხე აი თუნდ ამ კაცს. (მიუთითებს უცნაობზე)

ხალ. ვინ არის ეს კაცი?

ომიან. ის, რომელიც სალომემ და მალხაზმა ჩვენ მკვლელად გამოგვადევნა.

ხალ. (ნერწყვე-გამშრალი) მართლა თუ?

უცნ. დიახ, ყოველივე მართალია.

ხალ. (უცნაობის ფული, შეგირცხვით უღვავაში... ვაი, თავისმოკრავი! (გაქანება სასდაისკენ, უცნაობა და ომიანიძე სტატეებზე ხელს და შეაჩერებენ).

უცნ. შესდექი! არ დაღუბო დიდი საქმე: თუ ისინი გაიქცნენ, რცოდე პასუხს შენ ავებ. თქვენს ეზოს ალყა აქვს შემორტყმული ხალხისაგან და აქ არიან ჩასაფრებულნი. თქვენ აქ გაჩერდით, ხელს ნუ შემისლით და მომეცი თ დრო—ცოდვა გამოვისყიდო. (სიღამზე და ომიანიძე სასდას მოუფარებან)

უცნ. მალხაზ!

IX

ივანიძე, მალხაზი და დედინაცვალი აივანსკე გამოდიან

მალ. ვინ არის?

უცნ. მე ვარ.

მალ. (გაოცებით) დათიკო შენა?!

უცნობი. პო, მოდი მხახე!

მალ. (ჩამოდას ძირს შემკრთადა)

უცნ. რამ შეგამინა მალხაზ, შენ ხომ...

პატიოსანი კაცი ხარ?

მალ. დათიკო, რა სხვანიარად მელაპაზრაკები, თავი ხომ არ მოგძულბია? (უცნაობა იძრობს სანკაჯას და უცბად ჩასცემს გულში)

მალ. (შეკვდარი დაეცემა)

დედინაც. (შეჭიკოვლებს)

ხალ. მოვიკლეს ვანა საყვარელი! ხა-ხა-ხა-ხა! აი შე ფრაზო, შე ფლილო, შენა! რა კაცი ვიქნები, თუ შენი უნამუსო თავი ყორნებს არ ვადავუგდე საკირტნავად.

(მოისმის სადასა გუგუნი)

უცნობ. შეჩერდი? ამას იმდენი ცოდვა მიუძღვის, რომ ხალხმა ცხლავე თითონ უნდა გაასამართლოს!

ომიან. მორჩა! შხამიანი გველი ველირ ისინიებს!..

უ ა რ დ ა

Handwritten signature and date: 1.23

საქართველ გენერალთა ნაჩილაზი

ილია ჭავჭავაძე

(დასასრული.—დასაწყისი იხ. № 12-15, 20-23)

„ილია ჭავჭავაძის სადილი გაუკეთეთ,—მწერდა ირ. რამიშვილი მარტს 4-ს 1894 წ.—და დიდის ამბიოთუ გავაცილეთ... მაგრამ არ ვფიქრობ, რომ წინააღმდეგ იყოს... რაიცა შეეხება სადილს, სულთ და გულთ მსურდა ასრე ყოფილიყო. თუ გახსოვს, შენ თვითონ იყავი მოთავე იმ სადილის გაკეთებისა, რომელიც ვაუმართა საზოგადოებამ გიორგი იოსელიანს და იკავებოვებოდა, როგორც საზოგადო მოღვაწეებს. აკაკის ხომ რა თქმა უნდა—არათუ სადილი, არამედ ქალებმა და კაცებმა ხელით მაღლ გორაზე ავიყვანეთ და რამდენჯერმე „ოვაციოთ“ გავისტუმრეთ. ეს ჩვენი მოვალეობა იყო და არის: უთუოდ ჩვენის ძვირფასის, ჩვენის სულთ და გულთ თავიდან ფენის ფრჩხილამდე საყვარელი აკაკის ხილვა ასრე უნდა ეცისამოვნოთ. მაგრამ ნუ დავიწყებთ ილიასაც მიუძღვის ცოტა რამ შრომა საზოგადოებისადმი. ნუ თუ კარგის მოქმედებისათვის კაცს ვაღიარებ არ უნდა ვაღიარებოთ? თუ ცოტა რამ შესცდებდა და კულის ძირამდე ტყვეს აძრობენ ხოლმე ლანძღვა-გინებით, დაფიქროთ, კარგის მოქმედებისათვის მაღლობა არ უნდა ვუთხროთ? მე აკაკიც მინდა, ილიაც, ვანოც და სხვანი საზოგადოების სასარგებლო კაცნი და არ შემომღიან ერთის მათგანის განწირვა, იმით გულიდამ აღმოხოცვა“.

რსაკეორველია, ვინ არის წინააღმდეგვი, ჩვენს მიღგაწეებს რომ ზნთავანტებში სდაილება გაუმართონ. ჩვენ სდაილების გავკეთებებს და დასხვედრბში დედა-მამის სურგზუედ აბა ვინა გეყობან: ეგუკენი მარტოვს ჩრქათ ვუსხვებოდათ, ევლიჩგოს თავს ვეგვლებოდათ და რა ვიცო, კადვე ვის, ათასს ჩვენს შეიცხავს და მტერსა. ამბე არ არის დაზნარაკა. სოკეირთებს გულს აკლად იდაის გავთ იმიტომ, რომ მისი მოგზაურობა იდეიური არ იყო. შედგეად მას მოჭევა განდევნა სასოკავლო ანაზნაკადან ისეთი ბუმიკარხი კანისა, როგორც ეთო ვანო მანახელია... მაგრამ ამ ბრძოლის ამბავზე დაწვრთლებით შექნება დაზნარაკი ვანო მანახლის ცხოვრება—მოღვაწეობის შესახებ, რომლის მასდასაც ვაგროვებ.*)

მაგრამ რაც უნდა იუაის, ილიას გასვლა გასაცნობად საქართველოს სოკეირთი კუთხეების სასარგებლო ეთო როგორც ზნარდად მასთავის, ისე ჩვენთავის, ე. ი. ქართველ სასოკავლოებისათვის. თვით იგი გულიათა და სულით მომხრე

* ვანო მაჩაბლის შესახებ მოვონებთ მოკლე ხანში დავებუდათ!. რედ.

ბუნებოვან ღამიანთა სისხლათა, ჟვარს უღვია დაბრმავებულს ხაღხს თვისა შვალება; მათი წმინდა სისხლით სწორად შეუღებია თვისი ხელემა. მხოლოდ შემდეგ თაბათა, საუკუნეთა განმავლობაში, დაუფესებია ღვაწლი და შრომა წამებულთა შვილთა და მადლობის შარვანდელით შეუქმნა მათი განსისხლანებული შუბლი.

ასეთი ბედი ეწია ილია ჭავჭავაძესაც

ა. ნეიბერიძე

ქართული სახალხო

თეატრის ისტორია

(იხ. „თ. და ც.“ № 10, 12, 16, 18)

როგორც უკვე ვწერდა, ვერის ამხანაგობამ გადაინაცვლა ოლღას ქუჩასზე „ეღბრუსში“, სადაც ალექსანდრე ნებოერძის „ქართული სახალხო თეატრი“ ჩქონდა და აიფიქსიანი წარმოდგენების (შუარმდენ) მართადა. ალექსანდრე ნებოერძის მუშაობა ამ მხრეზე ფრად სასრებელა იყო, მაგრამ მისმა საქმემ დიდხანს ვერ იარსება: ნებოერძემ ვერ გაუძლო ხარჯებს, აქტიორების ჟამგირს და მისი დასი მალე დაიშალა.

ა. ნებოერიძე.

ალექსანდრე ნებოერიძემ რომ შეახერხა წარმოდგენები. ვერის სტენის მოყვარეთა ამხანაგობამ აიღო ეს თეატრი და დაიწყო წარმოდგენების მართვა ისევე სახალხო ფესებში. ამ ამხანაგობას მიემატენ სემოთ ჩამოთვლილ მიზების გარდა: ვანო ქურთაშვილი, ზაქარია ჩოღრაშვილი, არაქელა თქიაშვილი, დათაგო წითელიკვი, გრიშა არეშიძე და სხ. შაქრო სეფანოვიც ეხმარებოდა დრო-გამოშვებით. ასე მართავდა ეს ამხანაგობა წარმოდგენებს სანამ თბილისის სახლდონო სასწავლებელს გაათავებდენ, მერე სამსახურის ძებნაში ზოგი სიით წავიდა და ზოგი სიათ: 1890 წ. ამით შესწყდა ვერსედი წარმოდგენები.

(შემდეგი იქნება)

გიორგი ჯაბაური

წვრილი ამბები

სამართლო

➔ **პირველი სხდომა** ქართ. დრამ. საზ. გამგეობისა თე. პ. ი. თუმანიშვილის თემგელომარობით, შესდგება სამშაბათს, 19 აგვისტოს.

➔ **თბ. დრამ. საზ. გამგეობა** სთხოვს მათან პირობით „ქართულ მსახობთ 25 აგვისტოსათვის გამოცხადდენ თეატრში მომავალ სეზონისათვის მეცადინეობის დასაწყებად.

➔ **სტალიანი ჩაფიქრული** ქართ. თეატრში უნდა გამოცხადდენ 20 აგვისტოს დღის 11 საათზე.

➔ **თბილისის დაბარუნდენ** საგარაკოდ წასული დრამ. საზ. გამგეობის ზოგიერთი წევრნი. ამ მოკლე ხანში დაიწყება მათი ჩვეულებრივი სხდომები—სათეატრო საქმეთა მოსაწყობად.

➔ **საშუაზარაიძის ახალი პიესა** „ავგაროზი“ დაიდგმის თვით ავტორის, მ. ქორელისა და ალ. წუწუნავას რეჟისორობით.

➔ **თბილისის დრამ. საზ. დასი** უკვე შესდგამეცადინეობას დაიწყებენ 25 აგვისტოს, სეზონს გახსნიან—ენკენისთვის შუა რიცხვებში.

➔ **კომპოზიტორ კ. ფოცხვერავაშვილს** ალაგირში ყოფნის დროს ქართული სიმღერები ჩაუწერია.

➔ **დაბა ცხინვალში მოქმედებს** ორი დრამატული წრე, ერთი დამტკიცებულ წესდებით კლუბის თაონობით, მეორე შემთხვევით. სასურველია, ეს ორი წრე შეერთებულს ძალ-ღონით მართავდენ წარმოდგენებს.

➔ **ამ ზაფხულს ცხინვალში** კლუბის სქესამ გამართა სამი წარმოდგენა (1, დავა—არენ შენცი—შეშლილის წერილები; 2, ცხოვრების გმირი; 3, ყაჩაღები—(შილოფრისა), მეორე წრემ—ერთი (თამარ ბატალიშვილი). აპირებენ „დაძმას“.

➔ **წალკაში ი. გრიშაშვილის** მოწოდებით გასულ კვირას გამართა საღამო. გრიშაშვილმა ახალი ლექსები წაიკიხა; განსაკუთრებით მიეწონის მისი „ზღაპარი ვამაკში“.

➔ **რაშისორი ა. ზუფუნავა** უკვე თბილისადარბუნდა და სეზონის სამუდამის შეუღდა.

მის. კიპოზოვილმა სთარგნენ დაწუნციის პიესა „მეცადირი ქალაკი“.

➔ **დაბა საშუაზარაიში შემდგარი მემობრთა დახმარა კომიტეტი** (ქ-ნნი მალევეისა, ტიკინაძის; ბ-ნნი მალავეი, ალ. ქეთათელაძე, სიმ. გამრეკლოვი, ნიკო სიხარულიძე, კონ. ძნელაძე და ბოგოლავაძე) დღეს, 17 აგვისტოს, გამართავს დიდ სეირნობას ქართულ-რუსულ წარმოდგენითურ, რომლის შემოსავალი იმში გაწვეულ ჯარისკაცთა უშვიოდ დარჩენილ ოჯახებს მომხარდება.

უსცნობა შორის.

➔ **გარდაბნავალა შიულ ლეშბერი,** საფრანგეთის ერთი სათვალხინო მწერალთაგანი—სიტყვის ოსტატი, კრიტიკოსი, რამდენიმე პიესის ავტორი,—საფრანგეთის აკადემიის წევრი

რედაქტორ-გამომცემელი ანნა იმედაშვილისა